

**TRADUCCIONS AL CATALÀ D’*IL DOLORE*,
DE GIUSEPPE UNGARETTI**

Lluís Servera Sitjar

Breu nota sobre l’autor i el traductor

Giuseppe Ungaretti, nascut a Alexandria d’Egipte el 1888, i mort a Milà el 1970, -es un dels poetes més importants del segle XX italià. De la seva abundant producció poètica, el traductor, Lluís Servera Sitjar, ha triat el recull *Il dolore* (1947), sorgit arran de la mort del seu fill Antonietto, de nou anys, al Brasil. Un dolor íntim, fruit de circumstàncies personals ben desafortunades, que es combina, en el pla poètic, amb el dolor universal pels fets que envoltaren la segona guerra mundial. És, segons el mateix autor, el llibre que més s’estimava, el que va escriure “en els anys horribles, amb un nus a la gola”.

D’aquest recull, el mateix traductor ha escollit per a la revista *TRANSFER* quatre poemes, que ens presenta a continuació en la seva traducció al català: “Tutto ho perduto” (“Tot ho he perdut”), “Tu ti spezzasti” (“Tu et desferes”), “Folli i miei passi” (“Folls, els meus passos”), i “I ricordi” (“Els records”).

Autor de diversos reculls de poesia, com ara *El desgel de la memòria* (Centre Cultural Capaltard 2001) i *Els caires de la claror* (Centre Cultural Capaltard 2004), Lluís Servera Sitjar ha traduït altres escriptors italians, entre els quals Mario Luzi (*La Passió: Via Crucis al Colosseu*, Leonard Muntaner Editor 2010), i Pietro Civitareale (*Mitografies i altres dèries*, Edicions Documenta Balea 2012).

Traduccions d’Ungaretti, a càrrec de Lluís Servera Sitjar¹

1) Tutto ho perduto²

Tutto ho perduto dell’infanzia
E non potrò mai più
Smemorarmi in un grido.

L’infanzia ho sotterrato
Nel fondo delle notti
E ora, spada invisibile,
Mi separa da tutto

Di me rammento che esultavo amandoti,
Ed eccomi perduto
In infinito delle notti.

Disperazione che incessante aumenta
La vita non mi è più
Arrestata in fondo alla gola,
Che una roccia di gridi.

¹ Procedents d’UNGARETTI, Giuseppe. (2013). *El Dolor // Il Dolore*, traducció de l’italià de Lluís Servera. Vic: Jardins de Samarcanda, publicants amb permís de l’autor i de l’editorial.

² De “Tutto ho perduto” (1937).

Tot ho he perdut

Tot ho he perdut de la infantesa
i no podré mai més
desmemoriejar-me en un crit.

He soterrat la infantesa
en el fons de les nits
i ara, espasa invisible,
em separa de tot.

Record de mi que em complaïa estimant-te,
i vet-me aquí perdut
en l’infinit de les nits.

Desesperació que incessant augmenta
la vida ja no em pertany
empresonada al fons de la gola,
talment una roca de crits.

2) Tu ti spezzasti³

1

I molti, immani, sparsi grigi sassi
Fremonti ancora alle segrete fionde
Di originarie fiamme soffocate
Od ai terrori di fumane vergine

³ De “Il tempo è muto” (1940-1945).

Ruinanti in implacabili carezze,
-Sopra l’abbaglio della sabbia rigidi
In un vuoto orizzonte, non rammenti?

E la redine che s’apriva all’unico
Raccogliersi dell’ombra nella valle,
Araucaria, anelando ingigantita,
Volta nell’ardua selce d’erme fibre
Più delle altre dannate refrattaria.
Fresca la bocca di farfalle e d’erbe
Dove dalle radici si tagliava,
-Non le rammenti delirante muta
Sopra tre palmi d’un rotondo ciottolo
In un perfetto bilico
Magicamente apparsa?

Di ramo in ramo fiorrancino lieve,
Ebri di meraviglia gli avidi occhi
Ne conquistavi la screziata cima,
Temerario, musico bimbo,
Solo per rivedere all’imo lucido
D’un fondo e quieto baratro di mare
Favolose testuggini
Ridestarsi fra le alghe.
Della natura estrema la tensione
E le subacquee pompe,
Funebri monitori.

2

Alzavi le braccia come ali
E ridavi nascita al vento
Correndo nel peso dell'aria immota.

Nessuno mai vide posare
Il tuo lieve piede di danza.

3

Grazia, felice,
Non avresti potuto non spezzarti
In una cecità tanto indurita
Tu semplice soffio e cristallo,

Troppo umano lampo per l'empio,
Selvoso, accanito, ronzante
Ruggito di un sole ignudo.

Tu et deferes

1

Els nombrosos, desmesurats, dispersos, grisos macs
encara tremolant en les secretes fones
sufocades de flames originàries
o en els espants de riuades verges
difuminant-se sobre implacables carícies,
-rígids, l'enlluernament de l'arena
en un buit horitzó, no els recordes?

I el replec de l'araucària que s'obria a l'únic
recolliment de l'ombra dins la vall,
anhelant una engrandida,
capgirada en l'àrdua pedra foguera d'ermes fibres
més resistent que les altres danyades.

Fresca la soca de papallones i d'herbes
on es tallava des de les arrels,
-no el recordes delirant, mut
damunt tres caires d'un mac de torrent
en un perfecte equilibri
màgicament aparegut?

De branca en branca, lleuger reietó,
ebri de meravella amb els àvids ulls
conqueries el virolat cim,
temerari, músic infantó,
només per reveure en la lluent fondària
d'un fondo i quiet abisme marí
fabuloses tortugues
reviscolant entre les algues.
De la natura extrema, la tensió
i les bombolles submarines,
fúnebres advertències.

2

Alçaves els braços com ales
i esperonaves el naixement del vent
corrent entre el pes de l'aire immòbil.

Ningú mai no va veure aturar-se
el teu lleuger peu de dansa.

3

Gràcia, feliç,
no hauries pogut no trencar-te
en una ceguesa tan endurida
tu, simple alè i cristal,

Llampec massa humà per l'impietós,
selvatgí, acarnissat, brunzent
rugit d'un sol escarit.

3) Folli i miei passi⁴

Le usate strade
-Folli i miei passi come d'un autonoma-
Che una volta d'incanto si muovevano
Con la mia corsa,
Ora più svolgersi non sano in grazie
Piene di tempo
Svelando, a ogni mio umore rimutante,
I Segni vani che le fanno vive
Se ci misurano.

⁴ De “Roma occupata” (1943-1944).

E quando squillano al tramonto i vetri,
-Ma le case più non ne hanno allegria-
Per abitudine se alfine sosto
Disilluso cercando almeno quiete,
Nelle penombre caute
Delle stanze raccolte
Quantunque ne sia tenera la voce
Non uno dei presenti sparsi oggetti,
Invecchiato con me,
O a residui d’immagini legato
Di una qualche vicenda che mi occorre,
Più inatteso tornare a circondarmi
Sciogliendomi dal cuore le parole.

Appresserò così le braccia offerte
-I carnali occhi
Disfatti da dissimulati lacrime,
L’orecchio assurdo,-
Quell’umile speranza
Che travolgeva il teso Michelangelo
A murare ogni spazio in un balen
Non concedendo all’anima
Nemmeno la risorsa di spezzarsi.

Per desolato fremito ale dava
A un’urbe come una semenza, arcana,
Perpetuava in sé il certo cielo, cupola
Febbrilmente superstite.

Folls, els meus passos

Els habituals carrers
-folls, els meus passos, talment un automat-
que es movien abans amb encís
d'acord amb la meva caminada,
ara ja no saben desplegar-se amb gràcia
plena de temps
desvelant, a mercè dels meus canvis d'humor,
els senyals inútils que els fan viure.
a la nostra mida.

I quan els vidres dringuen durant la posta,
-però les cases ja n'han perdut l'alegria-
si com de costum m'atur a la fi
decepcionat cercant almenys la quietud,
en les cautes penombres
de recollides estances
tot i que sia tendra la veu
ni cap dels esparsos objectes presents,
envellit amb mi,
o lligat a retalls d'imatges
d'algun esdeveniment que em succeí,
pot inesperat tornar a envoltar-me
deixant que brollin les paraules del cor.

Comprengueren així els oferts braços
-els carnals ulls
desfets per dissimulades llàgrimes,
l'oïda absurda,-
aquella humil esperança
que arrossegava el tens Miquel Àngel

a aparedar cada espai a corre-cuita
non concedint a l'ànima
ni tan sols la capacitat de trencar-se.

Donava ales en una desolada tremolor
a una ciutat com una provinença, arcana,
perpetuava en si el cel veritable, cúpula
febrilment salvada.

4) I ricordi

I ricordi, un inutile infinito,
Ma soli e uniti contro il mare, intatto
In mezzo a rantoli infiniti...

Il mare,
Voce d'una grandezza libera
Ma innocenza nemica nei ricordi,
Rapido a cancellare le orme dolci
D'un pensiero fedele...

Il mare, le sue blandizie accidiose
Quanto feroci e quanto, quanto attese,
E alla loro agonia,
Presente sempre, rinnovata sempre
Nel vigile pensiero l'agonia...

I ricordi,
Il riversarsi vano
Di sabbia che si muove
Senza pesare sulla sabbia,

Echi brevi protratti,
Senza voce echi degli addii
A minuti che parvero felici...

Els records

Els records, un inútil infinit,
sols i units, però, contra el mar, intacte
enmig de badegots infinits...

El mar,
veu d'una grandesa lliure
però innocència enemiga en els records,
presurós en desdibuixar les dolces petjades
d'un pensament Fidel...

El mar, les seves carícies mandroses
tan ferotges i tan, tan esperades,
i en la seva agonia,
sempre present, sempre renovada
en el pensament vigilant, l'agonia...

Els records,
aquest reiterat i inútil escolament
de l'arena que es mou
sense pesar damunt l'arena,
ressons breus continuats,
sense veu, ressons dels adéus
per minuts que semblaren feliços...